

УДК 330.341.1:336

Левченко Н.М.

д.держ.упр., проф. кафедри бізнесу та управління НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя, Україна

ДЕРЕГУЛЯЦІЯ РИНКУ КРИТИЧНИХ МІНЕРАЛІВ ЯК ЗАПОРУКА ПРИВАБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙ У ВИДОБУВНУ ІНДУСТРІЮ

Питання поставок «критичних мінералів» наразі є досить болючим. Учасники ринку критичної мінеральної сировини сподіваються знизити тотальну залежність завдяки новим проектам видобутку у різних географічних регіонах, сприяючи можливостям перехресного інвестування між країнами-партнерами та зміцненню співробітництва за допомогою таких ініціатив, як Партнерство з безпеки корисних копалин та впровадження фінансових інструментів.

Розуміючи складність ситуації та існуючі загрози щодо досягнення амбітних цілей з розвитку відновлювальної енергетики та скорочення вуглецевих викидів, Єврокомісія у 2020 році оприлюднила План дій щодо критично важливої сировини, ключовим завданням якого стало зниження залежності від іноземних джерел по всьому ланцюжку доданої вартості критичних матеріалів та активна співпраця через Європейську мережу компетенцій у галузі рідкісноземельних металів (ERECON) та Європейський альянс сировинних матеріалів.

У 2023 році Єврокомісією затверджено Регламент (European Critical Raw Materials Act) та Комюніке щодо безпечного та сталого постачання критично важливої сировини, необхідної для «зеленого» та цифрового переходу, в яких зазначається, що ЄС не є самодостатнім у запасах критичної сировини, тому у межах стратегії Global Gateway покладається на розвиток партнерства із країнами, що розвиваються та, зокрема, й з Україною.

Тож, наразі для України відкрито вікно можливостей для реалізації мінерально-сировинного потенціалу. Виходячи зі створеної у 2022 році бета-версії інтерактивної онлайн -карти критичних мінералів в Україні, на території країни виявлено 117+ видів корисних копалин, 22 з яких увійшли

до списку критичних мінералів, сформованого ЄС. За оцінками експертів, виявлених в Україні запасів літію, графіту, нікелю та залізної руди вистачить для виробництва літій-іонних акумуляторів загальною потужністю 1000 ГВт/год для забезпечення виробництва близько 20 млн електромобілів (що перевищує світовий річний обсяг виробництва у 2023 році, який дорівнює 14 млн); наявні запаси українського титану дорівнюють 15-річному обсягу світового виробництва титану і можуть бути переплавлені у метал для будівництва авіалайнерів або використовуватися для виробництва білого пігменту для потреб хімічної промисловості; розробка комбінованих родовищ апатиту та рідкісноземельних елементів може забезпечити виробництво 100 млн. т фосфорних добрив для сільського господарства, наприклад, на понад 30 років поточного споживання агропромислового комплексу України. Відтвк, займаючи лише 0,4% суші, Україна має в надрах 5% світових запасів мінералів, випереджаючи за їх обсягами США, Велику Британію, Францію, ФРН та Канаду.

Ще в липні 2021 р. Україна і ЄС підписали Меморандум про стратегічне партнерство у сировинній галузі, який мав дати поштовх до розвитку галузі, а також забезпечити наближення національного законодавства до європейських екологічних, соціальних та управлінських критеріїв. Проте, внаслідок воєнних дій цього не відбулось, оскільки частина території України до тепер лишається тимчасово окупованою. Кількість втрачених родовищ, які мали ліцензії на розробку, становить близько 700 одиниць, з яких 22% - саме родовища «критичних мінералів». Тож, через геополітичну ситуацію, дефіцит інвестицій та новітніх технологій, брак прозорості та чіткості правил видобутку корисних копалин, Україна так і не посіла конкурентних позицій на світовому ринку критичних сировинних матеріалів.

Наразі інвестицій потребують Полохівське родовище (ліцензія до 2037 р.), ділянка Добра, Шевченківське (Донецька обл.) та Крута Балка, Пержанське родовище берилію (ліцензія до 2039 р.), Новопопелівське родовище рідкісноземельних металів, Капітанівське родовище нікелю (ліцензія до 2032 р.), Прутівське родовище кобальту (ліцензія до 2034 р.), Балахівське (ліцензія до 2039 р.) та Буртинське родовища графіту. Втім, їх залучення можливе за умови створення сприятливого інвестиційного середовища, на яке вже не перший рік очікують європейські партнери.

Тож, розуміючи значимість видобутку критичних мінералів у відбудові країни, наприкінці березня 2023 року урядом України було введено в дію Закон "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення законодавства у сфері користування надрами" від 01.12.2022 р. за 2805-ІХ. Ним передбачено дерегуляцію сектору, впровадження вільного ринку ліцензій, нові умови продовження строку дій спецдозволів, вичерпні

випадки анулювання та зупинення права користування надрами, що саме й має стати запорукою привабливості інвестицій у видобувну індустрію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Yemelyanov V., Levchenko N., Ravliuk V. State regulation of the extraction of critical minerals as a dominant component of achieving the goals of sustainable development and strengthening the economic security of the state. Public Administration and Regional Development. 2024, №25, pp.1009-1029. DOI 10.34132/pard2024.25.14